

MATERIAŁY DLA UCZNIÓW:

Klasa IVc: historia i społeczeństwo

Dzień dobry,

moi drodzy kilka informacji: wszystkie aktualne oceny są wpisane do i-dziennika. Znak x wskazuje na brak oceny z zaległej pracy. Proszę, abyście wydrukowali sobie poniższą notatkę dotyczącą tematów, które przerobiliśmy na zajęciach w szkole i wpięli ją do zeszytu. Zdaję sobie sprawę, że macie dużo materiału do przerobienia na egzamin maturalny, dlatego na dzień dzisiejszy nie obciążam Was dodatkową pracą z historii. W razie jakichkolwiek pytań czy wątpliwości jestem do waszej dyspozycji pod telefonem, na i-dzienniku lub pod adresem mailowym: wasikbeata.zst@gmail.com

Pozdrawiam Was serdecznie życząc dużo zdrowia ☺

Beata Tyrakowska-Wąsik

Temat: **Nowy kolonializm.**

1. Walka z handlem niewolnikami.

- ustanowienie formalnego zakazu handlu niewolnikami podczas kongresu wiedeńskiego
- stopniowe znoszenie niewolnictwa w posiadłościach państw europejskich od 1833r. w Wielkiej Brytanii po 1888r. w Brazylii.

2. Imperium wiktoriańskie.

- dominacja Wielkiej Brytanii na morzach i oceanach
- nowoczesna gospodarka, przemysł, duże znaczenie londyńskiej giełdy
- Wielka Brytania stanowiła potęgę finansową i stała się „bankierem świata”
- do Wielkiej Brytanii należały: Kanada, Nowa Szkocja, Nowy Brunswik, Wyspa Księcia Edwarda oraz Nowa Funlandia.

3. Podbój Algierii przez Francuzów nastąpił w latach 1830-1847. Francuzi stworzyli tam struktury administracyjne i fiskalne oraz przeprowadzili reformę rolną, rozpoczynając uprawę zbóż i winorośli.

4. Państwo środka i „wiek upokorzeń”.

- największym i najludniejszym państwem Dalekiego Wschodu w XIXw. były Chiny, Chińczycy uważali swoje państwo za samowystarczalne gospodarstwo, doskonałe pod względem kulturowym, dlatego nie szukali kontaktów z Europejczykami, których uważali za barbarzyńców
- Europejczycy dążyli do kontaktów handlowych z państwem środka ze względu na wyroby chińskie (porcelana, herbata, jedwab)
- Chiny przyjmowały od Europy jedynie srebro i opium (I wojna opiumowa)
- „wiek upokorzeń” - epoka zależności politycznej Chin od obcych mocarstw.

5. Wyścig kolonialny w Afryce.

- w Afryce funkcjonowały różne typy organizacji państwowych, odrębne kultury i wyznania
- do czasu uzyskania leku na malarię Afryka był niedostępna dla białych ludzi
- w przededniu wybuchu I wojny światowej niemal cała Afryka znalazła się pod panowaniem kilku państw europejskich, które nieustannie rywalizowały ze sobą o wpływy polityczne i ekonomiczne.

Temat: **Konflikty kolonialne.**

1. Przeciw kolonizatorom.

- bunty i powstania były odpowiedzią miejscowych ludów na nowe porządki sprzeczne z ich kulturą i obyczajami
- źródła przewagi militarnej państw europejskich (nowoczesna technika wojenna, nowoczesne uzbrojenie i wyposażenie żołnierzy, szybki transport i komunikacja).

2. Bunt sipajów w Indiach (1857-1859).

- a) sipajowie – żołnierze indyjscy służący pod komendą Brytyjczyków
- b) przyczyną buntu były pogłoski o wykorzystywaniu tłuszczu zwierzęcego do zabezpieczania amunicji
- c) powstańcy zdobyli szerokie poparcie społeczne
- d) skutkiem powstania sipajów były zmiany w administrowaniu Indiami przez Wielką Brytanię
 - przejście administracji z rąk **Kompanii Wschodnioindyjskiej** przez państwo
 - przyjęcie przez monarchów brytyjskich tytułu cesarzy Indii.

3. Powstania w Chinach.

- a) wojny opiumowe: 1839-1842 i 1856-1860
- b) powstanie tajpingów (1851-1864)
 - bunt przeciwko władcom z dynastii mandżurskiej
 - został stłumiony przy współudziale wojsk europejskich
- c) powstanie bokserów (1899-1901)
- d) 1911r. – ustanowienie w Chinach republiki.

4. Powstanie Mahdiego w Sudanie (1881–1899).

- a) zbrojne wystąpienie derwiszów (muzułmańskie bractwo religijne) przeciwko Egipcjom i Wielkiej Brytanii
- b) na czele powstania stanął Mohammed Ali, który ogłosił się Mahdim (następcą proroka)
- c) przebieg powstania
 - zdobycie przez powstańców Chartumu
 - ekspedycja brytyjska pod dowództwem Horatio Kitchenera
 - klęska powstańców w bitwie pod Omdurmanem (1898r.) i podporządkowanie Sudanu Brytyjczykom.

5. Konflikty w Afryce Południowej.

- a) podbój państwa Zulusów przez Brytyjczyków
- b) Burowie – potomkowie kolonistów holenderskich
- c) stworzenie przez Burów nowych państw na terytoriach odebranych Zulusom – Transwalu i Oranii
- d) dążenie Wielkiej Brytanii do zdobycia Transwalu i Oranii
 - pierwsza wojna burska (1880-1881) – Burowie obronili niezależność
 - odkrycie złóż diamentów i złota spowodowało gwałtowny napływ osadników angielskich
 - druga wojna burska (1899-1902)
- e) utworzenie Związku Południowej Afryki jako dominium brytyjskiego – 1910 r.

Temat: Gospodarka w okresie imperializmu.

1. Znaczenie kolonii w epoce industrialnej.

- a) źródła surowców
- b) rynki zbytu dla produkcji przemysłowej metropolii
- c) miejsce lokowania kapitału
- d) bazy wojskowe.

2. Administracja kolonialna.

- a) wyższe stanowiska administracyjne piastowali Europejczycy
- b) czasami niższą administrację pozostawiano w rękach ludności miejscowej
- c) protektorat – forma zależności politycznej, w której państwo posiadające własny ustrój uzależnione jest w swej polityce od państwa silniejszego (protektora)
- d) eksploatacja Niezależnego Państwa Konga przez króla belgijskiego Leopolda II.

3. Szlaki oceaniczne.

- a) imperia kolonialne dążyły do objęcia swoją kontrolą kluczowych szlaków oceanicznych
- b) budowa Kanału Sueskiego
 - Kanał Sueski łączył Morze Śródziemne z Morzem Czerwonym i skracał drogę do Indii
 - Kanał Sueski został oddany do użytku w 1869r.
- c) budowa Kanału Panamskiego

- Kanał Panamski łączył Ocean Atlantycki z Pacyfikiem
 - Kanał Panamski został otwarty w 1914r.
 - d) inicjatorem budowy Kanału Sueskiego i Kanału Panamskiego był Ferdinand de Lesseps (francuski dyplomata i przedsiębiorca).
- 4. Największe linie kolejowe na świecie.**
- a) budowa przez Amerykanów linii kolejowej łączącej wybrzeże Atlantyku z Kalifornią
 - b) budowa Kanadyjskiej Kolei Pacyficznej
 - c) budowa Kolei Transsyberyjskiej w Rosji
 - d) budowa Indian Pacyfik w Australii.

Temat: Brzemie białego człowieka.

1. Stosunek Europejczyków do skolonizowanej ludności.

- a) źródła dominacji
 - przewaga technologiczna i naukowa
 - przewaga militarna
- b) traktowanie skolonizowanej ludności z lekceważeniem i pogardą.

2. Twórcy ideologii imperialnej.

- a) **Rudyard Kipling** – *Brzemie białego człowieka*
- b) **Cecil Rhodes** – autor koncepcji brytyjskiego imperium kolonialnego.

3. Skutki kolonializmu dla ludności pozaeuropejskiej.

- a) negatywne:
 - uzależnienie gospodarek państw skolonizowanych od metropolii
 - pozbawienie prawa ludności pozaeuropejskiej wpływu na losy kraju
 - zniszczenie rodzimej kultury
- b) pozytywne:
 - transfer zachodniej wiedzy i kulturowy
 - postęp cywilizacyjny
 - rozbudowa nowoczesnej infrastruktury niektórych gałęzi przemysłu.

4. Źródła krytyki kolonializmu.

- a) krytyka okrutnego traktowania ludności autochtonicznej
- b) niechętny stosunek do interwencji zbrojnych w koloniach
 - krytyka brutalnych metod tłumienia powstania Hererów i Hotentotów
 - krytyka interwencji w Chinach
 - przejawy sympatii wobec Burów walczących z armią brytyjską
 - krytyka krwawego systemu stworzonego przez króla Belgii Leopolda II
- c) przekonanie o zbyt dużych kosztach utrzymania kolonii.

5. Wpływ kolonializmu na kulturę europejską.

- a) rozwój etnografii i antropologii
- b) rozwój orientalizmu, przejawiającego się w zainteresowaniu egzotycznymi kulturami i czerpaniu wzorców z ich dorobku – zwłaszcza Chin i Indii
- c) zwyczaje kulinarne
- d) sklepy kolonialne (herbata, ryż, kakao, chałwa, wiórki kokosowe)
- e) wzrosło zainteresowanie duchowością indyjską (reinkarnacja, wędrówka dusz).

Temat: Świat wobec dominacji mocarstw kolonialnych.

1. Japonia: od izolacji do otwarcia na świat.

- a) w okresie sprawowania władzy przez najwyższego dostojnika wojskowego – szoguna Japonia prowadziła politykę izolacji zewnętrznej
- b) w 1853r. do Japonii dotarła amerykańska eskadra, a jej dowódca Matthew Perry wymusił zawarcie traktat przyznającego Stanom Zjednoczonym przywileje handlowe.

c) objęcie władzy przez cesarza Mutsuhito (1867r.)

d) modernizacja kraju

– obalenie szogunatu

– likwidacja przywilejów samurajów

– rozwój przemysłu.

2. Podboje japońskie.

a) wojna japońsko-chińska (1894-1895) – zwierzchnictwo nad Koreą

b) wojna japońsko-rosyjska (1904-1905)

– oblężenie i zdobycie Portu Artura przez wojska japońskie

– zwycięstwo floty japońskiej pod Cuszimą (1905r.)

– zawarcie pokoju w Portsmouth (1905r.).

3. Opór wobec kolonizacji.

a) skuteczna obrona Afganistanu przed ekspansją angielską i rosyjską

b) swoją niepodległość zachowała leżąca we wschodniej Afryce Etiopia

c) na przełomie XIX i XXw. w koloniach zaczął kształtować się ruch niepodległościowy.

4. Początki działalności Mahatmy Gandhiego.

- bohater narodowy Indii, ukończył studia prawnicze w Londynie, wrócił do Indii

- jako prawnik walczył o równe prawa dla dyskryminowanych robotników hinduskich

- poświęcił się walce z dyskryminacją rasową

- po powrocie do Indii stanął na czele pokojowego ruchu dążącego do zrzucenia zwierzchności brytyjskiej.

5. Początki ruchów niepodległościowych w koloniach.

- dominacja białych ludzi na świecie została podważona

- w wielu skolonizowanych państwach pojawiła się warstwa lokalnej inteligencji, wykształceni mieli wiedzę, która pozwoliła im tworzyć zaczątki organizacji politycznych, które dążyły do uzyskania większych swobód lub nawet niepodległości od metropolii europejskich. Takie działania były zwalczane przez rządy kolonialne.